

KRYTERIA ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO STOWARZYSZENIA EKOLAND

Niniejsze Kryteria zostały opracowane na bazie wytycznych Międzynarodowej Federacji Rolnictwa Ekologicznego (IFOAM), której Stowarzyszenie EKOLAND jest członkiem. Wzięto również pod uwagę odpowiednie regulacje prawne Unii Europejskiej, a w szczególności *Rozporządzenie EWG nr 2092/91 w sprawie rolnictwa ekologicznego i znakowania jego produktów*. Przestrzeganie Kryteriów przez producentów rolnych i przetwórców jest nieodzownym warunkiem stosowania znaku towarowego (logo) EKOLAND na produktach oferowanych do sprzedaży.

1. Ogólne zasady ochrony agroekosystemów przed degradacją

1.1. Ochrona krajobrazu i bioróżnorodności

1.1.1. Rolnictwo ekologiczne ma przyczyniać się do polepszenia jakości agroekosystemów. W tym celu producenci rolni powinni przeznaczyć część powierzchni gospodarstwa na rzecz ochrony bioróżnorodności. W uzasadnianych przypadkach cenne przyrodniczo fragmenty gospodarstwa (odpowiednie działki, zarówno użytkowane rolniczo jak i nieużytki) należy użytkować w sposób służący zachowaniu bioróżnorodności ekosystemów rolnych. Do takich powierzchni zalicza się:

- a/ ekstensywnie użytkowane trwałe łąki i pastwiska, stare ekstensywnie użytkowane sady, żywopłoty, zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne, stromizny, strefy buforowe
- b/ ekologicznie cenne odłogi
- c/ ekologicznie cenne obrzeża pól
- d/ ciekły wodne, oczka wodne, stawy, bagna, łąki zalewowe, które nie są intensywnie wykorzystywane ani do produkcji rolnej ani gospodarki rybackiej
- e/ siedliska dzikiej flory
- f/ korytarze ekologiczne zapewniające łączność pomiędzy siedliskami naturalnymi

1.1.2. Minimalny obszar wyżej wymienionych rodzajów siedlisk służących zachowaniu bioróżnorodności ustala się na 5% całkowitej powierzchni gospodarstwa.

1.1.3. Wypas zwierząt należy tak zaplanować, by nie zagrażał ptakom łąkowym i cennym gatunkom roślinności dzikiej (odpowiedni termin i obciążenie pastwiska).

1.1.4. Wypalanie traw i nieużytków jest zabronione.

1.2. Organizmy transgeniczne (GMO)

1.2.1. Organizmy transgeniczne i ich produkty nie mają zastosowania w ekologicznej produkcji rolnej. Zakazuje się zarówno świadomego jak i przypadkowego wprowadzania na teren gospodarstwa ekologicznego organizmów transgenicznych i ich produktów, a w szczególności: zwierząt, nasion, pyłku, materiału rozmnożeniowego, nawozów, polepszaczy gleby, szczepionek, środków ochrony roślin.

1.2.3. W przetwórstwie żywności ekologicznej zabronione jest stosowanie transgenicznych składników, jak również dodatków i substancji wspomagających będących produktami inżynierii genetycznej (GMO).

1.2.4. Zanieczyszczenie produktów rolnictwa ekologicznego przez GMO, nawet ze źródeł nie kontrolowanych przez producenta rolnego, może spowodować utratę certyfikatu gospodarstwa / produktu.

1.3. Ochrona gleby i wody

1.3.1. Celem rolnictwa ekologicznego jest ochrona gleby przed degradacją, jak również zachowanie wysokiej jakości zasobów wodnych i oszczędne gospodarowanie wodą.

1.3.2. Rolnicy powinni minimalizować procesy degradacji wierzchniej warstwy gleby poprzez zmniejszenie liczby zabiegów uprawowych, właściwy dobór roślin jak również skrócenie okresu czasu, w którym gleba pozostaje bez okrywy roślinnej.

1.3.3. Należy przedsięwziąć odpowiednie środki na rzecz ochrony gleby przed erozją wodną i wietrzną oraz przeciwdziałać nadmiernemu ubiciu gleby.

1.3.4. Przetwórcy rolni powinni instalować systemy pozwalające na oszczędne gospodarowanie wodą, produkcję w obiegu zamkniętym, ochronę wody przed zanieczyszczeniem środkami chemicznymi lub patogenami zwierzęcymi i ludzkimi.

1.3.5. Plan rolno-środowiskowy dla gospodarstwa ekologicznego musi zawierać zasady stosowania nawozów organicznych (stałych i płynnych), maksymalną obsadę zwierząt, warunki stosowania dozwolonych nawozów mineralnych, zagospodarowania odcieków z przetwórnictwa.

1.3.6. Gospodarstwo ekologiczne powinno:

a/ posiadać płytę gnojową do składowania obornika oraz zbiorniki na gnojówkę, które muszą posiadać taką pojemność, by zabezpieczać wody przed skażeniem, tak w drodze spływu powierzchniowego jak i przesiekania

b/ minimalna pojemność płyty gnojowej wynosi 3 m² na 1 SD (wymóg ten nie dotyczy gospodarstw z oborami głębokimi)

c/ posiadać odpowiednie, pod względem pojemności i szczelności, zbiorniki na nawozy płynne (gnojówkę, wodę gnojową), o minimalnej pojemności 2 m³ na 1 SD (wymóg ten nie dotyczy gospodarstw z oborami głębokimi)

d/ Całkowita ilość nawozów zwierzęcych stosowanych w gospodarstwie nie może przekroczyć 170 kg azotu na hektar na rok. Odpowiada to obsadzie zwierząt równej 2 SD/ha

e/ nie stosować nawozów płynnych poza okresem wegetacji

d/ dawki nawozów organicznych nie mogą przekraczać: w przypadku obornika 35 t na 1 ha; kompostu 40 t na 1 ha; nawozów płynnych – 30 m³ na 1 ha.

f/ dozwolone nawozy mineralne można stosować dopiero po stwierdzeniu w glebie znaczących niedoborów danego składnika /składników, których uzupełnienie niemożliwe jest w drodze stosowania ani nawozów własnych ani płodozmianu. Z punktu widzenia analizy chemicznej gleby, uzasadnieniem zastosowania nawozów mineralnych jest obniżenie wartości przyswajalnych form danego składnika do poziomu poniżej zawartości średniej.

g/ warunkowo, w drodze odstępstwa, w okresie przejściowym upływającym 25 października 2008 roku, gospodarstwo rolne może nie spełniać warunków podanych w punkcie b i c.

2. Ogólne zasady uprawy roślin i chowu zwierząt w rolnictwie ekologicznym

2.1. Gospodarstwo ekologiczne powinno wytworzyć stabilny agroekosystem, aktywnie stosując ekologiczne metody gospodarowania, współdziałając z naturalnymi cyklami biologicznymi. W tym celu wszelka działalność gospodarcza w zakresie uprawy roślin, chowu zwierząt i zachowania walorów środowiskowych i przyrodniczych powinna być tak zorganizowana, by poszczególne składowe agroekosystemu pozytywnie na siebie oddziaływały. Wymaga to posiadania szerokiej wiedzy i umiejętności ze strony producentów rolnych – pozwalają one na prowadzenie produkcji rolnej bez użycia środków chemicznych.

2.2. Przystawianie gospodarstwa z dotychczasowej metody produkcji na rolnictwo ekologiczne musi być zakończone w określonym czasie. Okres przystawiania musi trwać przynajmniej dwa lata przed wysiewem, a w przypadku upraw wieloletnich innych niż pastwiska, co najmniej przez trzy lata przed pierwszym zbiorem produktów. W określonych przypadkach okres ten można przedłużyć lub skrócić, uwzględniając wcześniejsze zagospodarowanie danego gruntu.

2.3. Okres przystawiania może zostać skrócony do minimum 1 roku w sytuacjach, gdy grunty nie były traktowane produktami niewymienionymi w Załącznikach 1 i 2.

2.4. Tylko gospodarstwo prowadzone w całości jako ekologiczne może ubiegać się o prawo używania znaku EKOLAND

2.5. Za początek okresu przystawiania uznaje się datę zgłoszenia gospodarstwa do uprawnionej jednostki kontrolnej.

3. Uprawa roślin

3.1. Bioróżnorodność w uprawie roślin

3.1.1. Ekologiczna uprawa roślin jest nierozdzielnie związana z glebą. Dbłość o glebę przejawia się m.in. poprzez mnogość uprawianych gatunków oraz recykling składników pokarmowych, jak również minimalizację strat składników z gleby.

3.1.2. Gatunki i odmiany roślin uprawiane w gospodarstwie ekologicznym muszą być odpowiednio dobrane do warunków glebowych i klimatycznych. Ponadto powinny się cechować szeroką odpornością na najważniejsze choroby i szkodniki. Materiał siewny i rozmnożeniowy musi pochodzić z produkcji ekologicznej.

3.1.3. W drodze wyjątku, do dnia 30 października 2007 roku, o ile wykaże się niedostępność materiału siewnego i rozmnożeniowego w jakości ekologicznej, dopuszcza się stosowanie niezaprawianego chemicznie materiału z produkcji konwencjonalnej.

3.1.4. Zabrania się uprawy odmian wyhodowanych metodami inżynierii genetycznej (GMO).

3.2. Żyzność gleby i gospodarka nawozowa

3.2.1. Celem gospodarki nawozowej w rolnictwie ekologicznym jest podnoszenie aktywności biologicznej gleby. Podstawą podtrzymywania/zwiększania żyzności i urodzajności gleby w gospodarstwach ekologicznych jest materia organiczna (resztki roślinne, nawozy zwierzęce) wyprodukowana w myśl zasad rolnictwa ekologicznego. Straty składników pokarmowych poza gospodarstwo należy minimalizować, stosując odpowiednie formy, dawki i czas stosowania nawozów.

3.2.2. Nawozy organiczne i mineralne pochodzące z zakupu powinny być traktowane jako jedna z wielu metod służących utrzymaniu żyzności gleby, jako uzupełnienie, a w żadnym wypadku nie jako zastąpienie recyklingu składników pokarmowych.

3.2.3. Stosowanie dozwolonych nawozów mineralnych musi mieć miejsce w ramach wieloletniego programu gospodarki nawozowej i w powiązaniu z tak podstawowymi metodami zapewnienia żyzności gleby jak: stosowanie nawozów organicznych, poprawnego płodozmianu, uprawy roślin wiążących azot i międzyplonów.

3.2.4. Dla zapewnienia odpowiedniego zaopatrzenia w azot, udział roślin motylkowatych uprawianych w plonie głównym nie może być mniejszy niż 20%. Uprawa międzyplonów (z udziałem lub bez udziału roślin motylkowatych) musi obejmować, co najmniej 20% powierzchni gruntów ornych.

3.2.5. Dozwolone nawozy mineralne mogą być stosowane wyłącznie w naturalnej postaci, a ich rozpuszczalność nie może być zwiększana metodami chemicznymi.

3.2.6. Saletra chilijska oraz wszystkie syntetyczne nawozy azotowe są zabronione.

3.2.7. Nawozy zawierające odchody ludzkie nie mogą być stosowane do nawożenia roślin przeznaczonych bezpośrednio do spożycia przez ludzi, jak również do użyźniania gleby, na której będą uprawiane rośliny jednoroczne w okresie najbliższych 6-ciu miesięcy. Ten ostatni warunek nie dotyczy nawozów uzyskiwanych w drodze kompostowania na gorącą (w przyzmac).

3.2.8. Do aktywizacji kompostu mogą być użyte odpowiednie preparaty na bazie mikroorganizmów lub roślin. Preparaty biodynamiczne wytworzone z mączki skalnej, obornika lub roślin mogą być również stosowane.

3.2.9. Należy zapobiegać akumulacji metali ciężkich w glebie.

3.2.10. Wykaz dopuszczonych nawozów i środków polepszających żyzność gleby zawarto w Załączniku 1.

3.3. Zwalczanie chorób, szkodników i chwastów

3.3.1. Rolnictwo ekologiczne akceptuje następujące metody zapobiegania zbyt dużym stratom powodowanym przez szkodniki, choroby i chwasty stosując:

- a/ odpowiednio dobrane gatunki i odmiany roślin uprawnych (o wysokiej dynamice wzrostu i dobrze zacieniające glebę)
- b/ właściwą gospodarkę płodozmianową
- c/ sąsiedztwo roślin
- e/ zrównoważony program nawozowy
- f/ kompostowanie materiałów organicznych
- g/ czyszczenie materiału siewnego
- h/ pielęgnację mechaniczną
- i/ stosowanie pułapek, barier, światła i dźwięku
- j/ ochronę naturalnych wrogów szkodników roślin uprawnych przez stworzenie im korzystnych warunków bytowania (np. żywopłoty, miejsca gniazdowania, strefy buforowe, zachowanie naturalnej roślinności)
- k/ wprowadzanie organizmów pożytecznych
- l/ ściółkowanie i przykaszanie
- m/ wypasanie
- n/ odchwaszczanie płomieniowe
- o/ stosowanie preparatów biodynamicznych

3.3.2. O ile wyżej wymienione metody okażą się niewystarczające dozwolone jest stosowanie biologicznych środków ochrony roślin wymienionych w Załączniku nr 2.

3.4. Zbiór surowców roślinnych ze stanu naturalnego

3.4.1. Zbiór jadalnych roślin dziko rosnących, w tym ich części, z naturalnych siedlisk, lasów i terenów rolniczych, jest traktowany jako produkcja metodami ekologicznymi, pod warunkiem, że:

- a/ przez ostatnie trzy lata przed zbiorem roślin na terenach tych nie stosowano innych środków niż wymienione w Załącznikach nr 1 i 2
- b/ zbiór nie narusza stabilności naturalnego ekosystemu i zachowania gatunków w terenie zbioru.

3.5. Ekologiczna uprawa grzybów

3.5.1. Do uprawy grzybów można stosować podłoża złożone wyłącznie z następujących komponentów:

- a/ obornik i odchody zwierzęce z gospodarstw ekologicznych
- b/ produkty pochodzenia rolniczego, inne niż wymienione w pkt. a (np. słoma) z gospodarstw ekologicznych
- c/ torf nie traktowany substancjami chemicznymi
- d/ drewno, nie traktowane substancjami chemicznymi po wyrębie
- e/ gleba i woda
- e/ związki mineralne wymienione w Załączniku nr 1

ZAŁĄCZNIK NR 1.
NAWOZY DOPUSZCZONE DO STOSOWANIA W ROLNICTWIE EKOLOGICZNYM

Obornik i pomiot drobiowy surowy i suszony; kompostowany obornik i odchody zwierzęce; gnojówka; gnojowica (warunkowo - wyłącznie z własnego gospodarstwa); kompostowane odpadki z gospodarstwa domowego; torf; minerały ilaste (perlit i wermikulit); podłoże z uprawy grzybów; odchody dżdżownic i owadów; kompost z resztek roślinnych; produkty pochodzenia zwierzęcego: mączki z krwi, z kopyt, rogowa, kostna odklejona; spopielone kości zwierząt; mączki: rybna, mięsna, z piór, włosia i skóry; wełna; sierść; włosie; skorupki jaj; produkty uboczne mleczarstwa; nieekstrahowane produkty uboczne pochodzenia roślinnego (np. wyłoczyny z nasion roślin oleistych); trociny i wióry drzewne; popiół drzewny; mączki fosforytowe; fosforyty glinowo-wapniowe, tomasyna; kopalne sole potasowe (kainit, sylwin); siarczan potasu; wywar gorzelniczy; węglany wapnia pochodzenia naturalnego (kreda, dolomit); siarczan magnezu (kizeryt) roztwór chlorku wapnia (do dolistnego opryskiwania jabłoni); gips; wapno defekacyjne z cukrowni; siarka elementarna; mikroelementy; sól kamienna; mączki skalne.

ZAŁĄCZNIK NR 2.
ŚRODKI OCHRONY ROŚLIN DOPUSZCZONE DO STOSOWANIA W ROLNICTWIE
EKOLOGICZNYM

I. Substancje pochodzenia roślinnego i zwierzęcego:

azadirachtyna ekstrahowana z miodli indyjskiej; воск pszczeli (do smarowania ran drzew); żelatyna; hydrolizat białkowy; lecytyna; wyciąg wodny z tytoniu; olejki roślinne (miętowy, sosnowy, kminkowy); perytryny ekstrahowane ze złocienia dalmatyńskiego; rotenon ekstrahowany z derysa trującego, *Lonchocarpus ssp.*, *Terphrosia ssp.*

II. Mikroorganizmy i ich produkty:

bakterie; grzyby; wirusy (np. preparaty na bazie *Bacillus thuringiensis*, *Granulosis virus*).

III. Substancje stosowane w pułapkach i/lub dyspensorach:

fosforan dwuamonowy; formalina; feromony; deltametryna i lambda-cyhalotryna).

IV. Inne:

miedź w formie: wodorotlenku miedzi, tlenochlorku miedzi, trójzasadowego siarczanu miedzi i tlenku miedziowego; etylen; szare mydło; alun potasowy; siarczan wapnia; olej parafinowy; oleje mineralne; nadmanganian potasu; pył kwarcowy; siarka.

Uwaga: nie wszystkie środki są zarejestrowane w Polsce

4. Chów zwierząt

4.1. Zasady ogólne

4.1.1. Chów zwierząt stanowi integralną część gospodarstwa ekologicznego i jest systemowo powiązany z prowadzoną w nim uprawą roślin. Obsada zwierząt powinna wynikać z możliwości zachowania równowagi paszowo-nawozowej i nie może przekraczać 2 SD na 1 ha. Prowadzenie chowu zwierząt w gospodarstwach bezrolnych jest niedopuszczalne.

4.2. Pochodzenie zwierząt

4.2.1. Wszystkie zwierzęta powinny pochodzić z gospodarstw ekologicznych. Gdy gospodarstwo rozpoczyna chów danego gatunku lub zakup ekologicznie utrzymywanych zwierząt nie jest możliwy w wystarczającej ilości, dopuszcza się zakup z gospodarstw konwencjonalnych:

- a/ kurcząt z przeznaczeniem na nioski do wieku 18 tygodni
- b/ piskląt mięsnych do 3-ciego dnia życia
- c/ bydła do 6-go miesiąca, pod warunkiem, że zwierzęta były chowane w zgodzie z niniejszymi kryteriami od chwili odstawienia
- d/ jagniąt i koźląt do 45-go dnia życia, pod warunkiem, że były chowane w zgodzie z niniejszymi kryteriami od chwili odstawienia
- g/ prosiąt do wagi 25kg i pod warunkiem, że były chowane w zgodzie z niniejszymi kryteriami od chwili odstawienia

4.3. Okresy przestawiania w chowie zwierząt

4.3.1. Przy zakupie zwierząt z gospodarstw konwencjonalnych obowiązują okresy przestawiania. Warunkiem zbytu produktów zwierzęcych jako ekologiczne, jest utrzymywanie zwierząt w myśl niżej określonych zasad przez co najmniej:

- a/ 12 miesięcy w przypadku koni i bydła mięsnego
- b/ 6 miesięcy w przypadku małych przeżuwaczy i świń
- c/ 6 miesięcy w przypadku zwierząt mlecznych
- d/ 10 tygodni w przypadku drobiu mięsnego
- e/ 6 tygodni w przypadku drobiu nieśnego.

4.4. Pasze i żywienie zwierząt

4.4.1. Zwierzęta powinny być żywione paszą wyprodukowaną w gospodarstwach ekologicznych. Wszystkie pasze i surowce paszowe muszą być dobrej jakości – nie mogą być zatechłe czy nadgniłe.

4.4.2. Do 30% dziennej dawki paszy może pochodzić z pól przestawianych na produkcję ekologiczną. W przypadku pasz z własnego gospodarstwa, udział paszy z pól przestawianych na produkcję ekologiczną może być zwiększony do 60%.

4.4.3. W drodze wyjątku dopuszcza się spasanie konwencjonalnych surowców paszowych w ilości (w przeliczeniu na suchą substancję) :

- a/ w przypadku przeżuwaczy do 5%
- b/ w przypadku pozostałych gatunków zwierząt:
 - do 15% w okresie od 25 sierpnia 2005 do 31 grudnia 2007
 - do 10% w okresie od 1 stycznia 2008 do 31 grudnia 2009
 - do 5% od 1 stycznia 2010 do 31 grudnia 2011.

4.4.4. W przypadku przeżuwaczy, co najmniej 60% dziennej dawki pokarmowej (w przeliczeniu na suchą substancję) powinny stanowić pasze objętościowe.

4.4.5. Cielętom od 2 tygodnia życia należy podawać siano.

4.4.6. Do dziennej dawki pasz treściwych dla świń i drobiu należy dodawać pasze objętościowe.

4.4.7. Dozwolone pasze pochodzenia zwierzęcego, niezależnie od tego czy pochodzą one z produkcji ekologicznej czy konwencjonalnej, to mleko i jego pochodne oraz ryby i inne zwierzęta morskie i ich pochodne.

4.4.8. Do produkcji pasz nie wolno stosować surowców zawierających organizmy transgeniczne (GMO), ani ich produktów.

4.4.9. Dozwolone komponenty mineralne, mikroelementy i witaminy zostały wymienione w Załączniku nr 3.

ZAŁĄCZNIK NR 3.

DOZWOLONE KOMPONENTY MINERALNE, MIKROELEMENTY I WITAMINY

Minerały

Sód: nierafinowana sól morska, sól kamienna, siarczan sodu, węglan sodu, dwuwęglan sodu, chlorek sodu.

Wapń: lithiamion, skorupki zwierząt wodnych, węglan wapnia, mleczo wapienne, glukonian wapnia.

Fosfor: strącony fosforan dwuwapniowy, odfluorowany fosforan dwuwapniowy, odfluorowany fosforan jednowapniowy.

Magnez: bezwodny tlenek magnezowy (magnezja), siarczan magnezu, chlorek magnezu, węglan magnezu.

Siarka: siarczan sodu

Mikroelementy:

Żelazo: węglan żelazawy, jednowodny siarczan żelazawy, tlenek żelazowy.

Jod: bezwodny jodek wapnia, sześciowodny jodek wapnia, jodek potasu.

Kobalt: siarczek kobaltawy jednowodny i/lub sześciowodny, zasadowy węglan kobaltu (jednowodny).

Miedź: tlenek miedzi, zasadowy węglan miedzi (jednowodny), siarczan miedzi (pięciowodny).

Mangan: węglan manganawy, tlenek manganawy i tlenek manganowy, siarczek manganawy jedno- i/lub czterowodny.

Cynk: węglan cynku, tlenek cynku, siarczan cynku.

Molibden: molibdenian amonowy, molibdenian sodowy.

Selen: selenian sodowy, selenin sodowy.

Witaminy

- w pierwszym rzędzie zawarte w surowcach paszowych, lub
 - w ostateczności syntetyczne, identyczne z naturalnymi, wyłącznie dla zwierząt monogastrycznych.
-

4.5. Profilaktyka i medycyna weterynaryjna

4.5.1. Zapobieganie zachorowaniom zwierząt opiera się na następujących zasadach:

- a/ dobór odpowiednich ras zwierząt;
- b/ prowadzenie chowu w warunkach zgodnych z wymaganiami gatunku;
- c/ dostęp do świeżego powietrza, wody, paszy i naturalnego światła;
- d/ stosowanie pasz wysokiej jakości w połączeniu z dostępem do wybiegów i pastwisk;
- e/ zapewnienie odpowiedniej higieny i obsady zwierząt w budynkach inwentarskich i na wybiegach.

4.5.2. Jeżeli pomimo zastosowania w/w zasad zwierzę zachoruje, należy je leczyć następującymi grupami środków:

- a/ ekstraktami roślinnymi (z wyjątkiem antybiotyków), esencjami, preparatami homeopatycznymi, mikroelementami;
- b/ w razie konieczności zezwala się na użycie leków konwencjonalnych (chemicznie syntezowanych lub antybiotyków) pod kontrolą weterynarza;
- c/ profilaktyczne stosowanie chemicznie syntezowanych leków (leków alopacyjnych) i antybiotyków jest zabronione.

4.5.3. Użycie substancji takich jak chemioterapeutyki (np. kokcydiostatyki) oraz stymulujących wzrost - antybiotyki, hormony i podobnych w działaniu, jest zakazane.

4.5.4. Leczenie zwierząt, dezynfekcja budynków i ich wyposażenia nakazane prawem, są dozwolone. Dotyczy to również leków konwencjonalnych, o ile określona choroba występuje w okolicy.

4.5.5. Jeżeli zajdzie konieczność zastosowania leków konwencjonalnych, okres karencji wydłuża się dwukrotnie w stosunku do obowiązującego, a jeśli nie jest on określony - min. 48 godzin.

4.6. Rozmnażanie zwierząt

4.6.1. Rozmnażanie zwierząt winno się odbywać metodami naturalnymi.

4.6.2. Dopuszcza się stosowanie sztucznego unasiennienia.

4.6.3. Pozostałe formy sztucznego wspomaganie rozrodu, jak na przykład przenoszenie zarodków, są zabronione.

4.7. Zabiegi weterynaryjne

4.7.1. Skracanie ogonów, przycinanie zębów i rogów są zabronione.

4.7.2. W drodze wyjątku dopuszcza się usuwanie rogów u cieląt ze względów bezpieczeństwa. Zabieg taki może wykonać tylko lekarz weterynarii.

4.7.3. Dopuszcza się kastrowanie świń i kapłonów.

4.7.4. Skracanie (obcinanie) ogonów u jagniąt jest dozwolone, pod warunkiem, że owcom zagraża inwazja larw owadów.

4.8. Budynki inwentarskie i wybiegi

4.8.1. Warunki utrzymania zwierząt w budynkach inwentarskich muszą być zgodne z wymaganiami danego gatunku, w tym ich potrzeb zachowawczych - zapewniając swobodę poruszania się i komfort.

4.8.2. Zwierzęta muszą mieć zapewniony łatwy dostęp do paszy i wody.

4.8.3. W budynkach zwierzęta powinny mieć zapewnioną odpowiednią powierzchnię do leżenia, poruszania się oraz przejawiania naturalnych zachowań (np. machania skrzydłami). Minimalne powierzchnie określono w załączniku nr 4a.

4.8.4. Zabronione jest utrzymywanie zwierząt na uwięzi.

4.8.5. W drodze odstępstwa dopuszcza się trzymanie bydła na uwięzi w budynkach pobudowanych przed 24 sierpnia 2000r, pod warunkiem zapewnienia okresowego ruchu. Odstępstwo to przestaje obowiązywać z dniem 31 grudnia 2010r.

4.8.5. W małych gospodarstwach, utrzymujących do 5 krów i/lub buhajów, w drodze odstępstwa dopuszcza się wiązanie bydła, pod warunkiem zapewnienia, co najmniej dwa razy w tygodniu dostępu do pastwisk i wybiegów.

4.8.6. Izolacja, ogrzewanie i wentylacja budynków inwentarskich musi zapewniać utrzymanie odpowiedniej temperatury, cyrkulacji powietrza oraz wilgotności, a także utrzymania stopnia zapylenia i koncentracji gazów na poziomie nieszkodliwym dla zwierząt.

4.8.7. Skuteczna wentylacja jest jednym z podstawowych warunków zachowania zdrowia zwierząt. Zdaniem wentylacji jest usuwanie z pomieszczeń inwentarskich szkodliwych gazów, nadmiaru pary wodnej, dostarczanie tlenu, a także utrzymywanie właściwej temperatury i ruchu powietrza. Obecność zapachu zgnilizny czy stęchlizny jest niedopuszczalna. Maksymalne stężenia szkodliwych gazów w pomieszczeniach inwentarskich wynoszą:

dla amoniaku – 0,001%
dla siarkowodoru – 0,001%
dla dwutlenku węgla – 0,20%

Poziom wilgotności względnej powinien zawierać się w przedziale 60-75%. Prędkość powietrza wewnątrz budynku nie powinna przekraczać 0,3 m/s, z tym, że w okresie letnich

upałów może dochodzić do 0,8 – 1,0 m/s. Nigdy nie należy dopuszczać do powstawania przeciągów.

4.7.8. Zwierzętom należy zapewnić naturalne oświetlenie. Całkowita powierzchnia okien powinna stanowić co najmniej 1/20 powierzchni podłogi.

4.7.9. Utrzymywanie zwierząt w klatkach i w systemie bezściołowym jest zakazane.

4.7.10. Ogólna powierzchnia użytkowa budynków dla drobiu nie może przekraczać 1 600 m².

4.7.11. Wybiegi muszą być zadarnione i utrzymane w dobrym stanie higienicznym. Wybiegi oraz pastwiska winny być zaopatrzone w ochronę przed skrajnymi warunkami pogodowymi (np. żywopłoty chroniące przed spiekotą czy zimnym wiatrem).

4.8. Wielkość stad

4.8.1. Zwierzęta stadne nie powinny być trzymane w oddzieleniu od innych przedstawicieli tego samego gatunku.

4.8.2. Wielkość stad drobiu w jednym budynku nie może przekraczać następujących wartości:

a/ 4 800 kurcząt mięsnych

b/ 3 000 kur niosek

c/ 5 200 perliczek

d/ 4000 samic kaczki piżmowej lub pekińskiej oraz 3 200 samców kaczki piżmowej, pekińskiej lub innych ras kaczek

f/ 2 500 kapłonów, gęsi lub indyków.

4.9. Minimalne wiek zwierząt mięsnych podczas uboju

4.9.1. Określa się następujący minimalny wiek zwierząt mięsnych podczas uboju:

a/ 81 dni w przypadku kurcząt

b/ 150 dni w przypadku kapłonów

c/ 49 dni w przypadku kaczek pekińskich

d/ 70 dni w przypadku samic kaczki piżmowej i 84 dni w przypadku samców

e/ 92 dni w przypadku kaczek mulard

f/ 94 dni w przypadku perliczek

g/ 140 dni w przypadku indyków i gęsi

5. Pszczelnictwo

5.1. Pochodzenie pszczół

5.1.1. Żywotność pszczół i odporność na choroby powinna być podstawowym kryterium doboru ras. Pierwszeństwo należy dać europejskim rasom *Apis mellifera*.

5.1.2. Tworząc pasiekę należy nabywać rodziny pszczele z pasiek ekologicznych.

5.1.3. W drodze odstępstwa dopuszcza się przestawianie pasiek konwencjonalnych.

5.1.4. W drodze odstępstwa przy odnowie pasiek dopuszcza się 10% królowych i rojów ze źródeł konwencjonalnych, pod warunkiem, że zostaną umieszczone w ulach zawierających plastry lub węży z pasiek ekologicznych – nie ma wówczas zastosowania okres przestawiania.

5.2. Lokalizacja pasiek

5.2.1. Pasieka powinna być zlokalizowana na obszarze o wystarczającej ilości źródeł naturalnego nektaru, spadzi i pyłku. Konieczny jest również dostęp do wody.

5.2.1. W promieniu 3 km od pasieki źródłami nektaru powinny być przede wszystkim rośliny dzikie lub uprawiane w myśl zasad rolnictwa ekologicznego, ewentualnie również metodami ekstensywnymi.

5.2.2. Pasieka powinna się znajdować w wystarczającej odległości od emitorów skażeń, jak np. obszary przemysłowe, spalarnie śmieci, miasta, autostrady.

ZAŁĄCZNIK NR 4A.
MINIMALNE POWIERZCHNIE W BUDYNKACH INWENTARSKICH I NA
WYBIEGACH DLA PRZEŻUWACZY I ŚWIŃ

	Wewnątrz budynku		Na wybiegu m ² / sztukę
	min. masa ciała, kg	m ² / sztukę	
I. Bydło			
młodzież	100	1,5	1,1
	200	2,5	1,9
	350	4,0	3,0
	>350	5,0	3,7
krowy mleczne		6,0	4,5
buhaje rozplodowe		10,0	30,0
II. Kozy i owce		1,5	2,5
koźlęta i jagnięta		0,4	0,5
III. Świnie			
maciora z prosięтами		7,5	2,5
tuczniaki	do 50	0,8	0,6
	do 85	1,1	0,8
	do 110	1,3	1,0
prosięta	do 30	0,6	0,4

ZAŁĄCZNIK NR 4B.
MINIMALNE POWIERZCHNIE W BUDYNKACH INWENTARSKICH I WYBIEGACH
DLA DROBIU

	W budynkach			Na wybiegach m ² / ptaka
	Ptaków / m ²	cm grzędę / ptaka	gniazd	
I. Kury nioski	6	18	8	4
II. Drób mięsny	10 (max. 21kg/m ²)	20 (tylko dla perlic)		4 dla kur i perlic 4,5 dla kaczek 10 dla indyków 15 dla gęsi

Opracowanie: Józef Tyburski